

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 15. září 2020 ve věci č. 21218/12 – *Čivinskaitė proti Litvě*

Senát druhé sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že v kárném řízení proti státní zástupkyni, které skončilo jejím odvoláním z funkce z důvodu pochybení při dohledu nad vyšetřováním případu sexuálního zneužívání dítěte, nebylo porušeno právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Dle Soudu nebyl důvod pochybovat o nezávislosti a nestrannosti soudního rozhodování, které bylo doprovázeno politickými prohlášeními a mediálním zpravodajstvím.

I. Skutkové okolnosti

Vnitrostátní řízení, které vedlo k podání předmětné stížnosti, vycházelo ze skutečností popsaných ve věci *Stankūnaitė proti Litvě* (č. 67068/11, rozsudek ze dne 29. října 2019, § 7–9, 18–29 a 109).

V listopadu 2008 D. K. podal trestní oznámení z důvodu údajného sexuálního zneužívání nezletilé dcery. Prezidentka a vysoce postavení politici veřejně kritizovali způsob vyšetřování a za jeho nedostatky požadovali tvrdé postihy odpovědných osob. Nejvyšší státní zástupce shledal pochybení mj. pracovníků státního zastupitelství ve městě Kaunas, kde stěžovatelka působila jako zástupkyně vedoucího státního zástupce. Na základě kárného řízení byla stěžovatelka v říjnu 2009 odvolána z funkce. Parlamentní vyšetřovací komise ve zprávě z ledna 2010 uvedla, že státní zastupitelství v Kaunasu při vyšetřování „zjevně prokrastinovalo“. Správní soudy žalobu stěžovatelky zamítly, aniž se výslovně zabývaly jejími námitkami na zásahy politiků a médií do kárného řízení. Dle soudů bylo odvolání z funkce přiměřené shledanému provinění stěžovatelky, která pochybila při výkonu dozoru nad vyšetřováním.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka s poukazem na čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy namítala, že kárné řízení vedené proti ní nebylo nezávislé a nestranné z důvodu zjištění parlamentní vyšetřovací komise a vlivu politiků a médií.

Z judikatury Soudu (*Baka proti Maďarsku*, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2016, § 105) plyne, že článek 6 Úmluvy je ve své občanskoprávní složce použitelný na kárné řízení. Vzhledem k tomu, že nejtvrdějším trestem za kárné provinění bylo propuštění ze zaměstnání a trestní řízení neproběhlo, je námitka porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy neslučitelná *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy. Soud se současně omezil na přezkum spravedlivosti řízení před správními soudy, jelikož pokud správní orgán rozhoduje spory o občanských právech nebo závazcích, aniž sám splňuje záruky daného ustanovení, neznamená to nutně jeho porušení za předpokladu, že rozhodnutí správního orgánu podléhají následné kontrole ze strany soudního orgánu, který je nadán úplnou přezkumnou pravomocí a nabízí veškeré záruky spravedlivého procesu (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku*, č. 55391/13 a dvě další, rozsudek velkého senátu z 6. listopadu 2018, § 132).

a) K přístupu Soudu v projednávané věci

Soud připomněl, že veřejné výroky vysoce postavených politiků mohou být s ohledem na jejich obsah a způsob podání neslučitelné s konceptem nezávislého a nestranného soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (*Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, č. 48553/99, rozsudek ze dne 25. července 2002, § 80; *Kinský proti České republice*, č. 42856/06, rozsudek ze dne 9. února 2012, § 94). V sázce nebyl skutečný důkaz vlivu nebo tlaku na soudce, ale podstatné bylo zdání nestrannosti (*mutatis mutandis*, tamtéž, § 98).

Dosud Soud při zkoumání dopadů výroků veřejných činitelů na nezávislost a nestrannost soudů v občanskoprávních řízeních shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v případech opakovaných zásahů státních orgánů na nejvyšší úrovni (*Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, cit. výše, § 80) nebo v situaci,

kdy několik politiků učinilo důrazná negativní prohlášení ohledně rozhodnutí v případech, jako je ten projednáváný, a jednoznačně vyjádřilo názor, že rozhodnutí soudů potvrzující tvrzení stěžovatele byla nesprávná a nežádoucí, a tato prohlášení byla přímo zaměřena na soudce (*Kinský proti České republice*, cit. výše, § 91–93). Soud má za to, že odůvodnění rozsudků v projednávané věci je relevantní a mělo by být náležitě zohledněno při posuzování prohlášení učiněných veřejnými činiteli.

V předchozích případech, i když v rámci trestního řízení, Soud rozhodl, že v určitých situacích může nepřátelská mediální kampaň nepříznivě ovlivnit spravedlivost soudního řízení a založit odpovědnost státu, mj. s ohledem na nestrannost soudů (*Paulikas proti Litvě*, č. 57435/09, rozsudek ze dne 24. ledna 2017, § 57). Státy mají větší volnost při řešení případů týkajících se občanských práv a povinností než při řešení trestních případů, nicméně Soud považuje za nezbytné při přezkumu občanskoprávních řízení čerpat inspiraci z přístupu k trestněprávním věcem (*Hodžić proti Chorvatsku*, č. 28932/14, rozsudek ze dne 4. dubna 2019, § 67).

S přihlédnutím k uvedeným úvahám Soud zdůraznil, že řízení může být spravedlivé navzdory intenzivní nepříznivé publicitě. V demokratické společnosti významné případy nevyhnutelně přitahují mediální pozornost, což neznamená, že jakýkoli mediální komentář poškozují právo na spravedlivý proces. Soud v takových případech zkoumá, zda existovaly dostatečné záruky k zajištění uvedeného práva, a vyžaduje přesvědčivé důkazy, že obavy z nestrannosti soudců jsou objektivně oprávněné (*Paulikas proti Litvě*, cit. výše, § 58).

b) K činnosti parlamentní vyšetřovací komise

Dle Soudu bylo účelem souběžně vedeného vyšetřování parlamentní komise zjistit, jak bylo vedeno vyšetřování. Jeho účel byl tudíž odlišný od trestního řízení vedeného na základě námitek D. K. (*mutatis mutandis*, *Rywin proti Polsku*, č. 6091/06 a dvě další, rozsudek ze dne 18. února 2016, § 226; stanovisko Benátské komise k účelům parlamentního vyšetřování). Parlamentní komise nestanovila odpovědnost konkrétních osob, včetně stěžovatelky, a zjištění ohledně prokrastinace státních zástupců tak bylo pouze obecného charakteru. Komise nevedla zvláštní vyšetřování, svá zjištění založila na podkladech dodaných mj. nejvyšším státním zástupcem, přičemž jím vedené kárné řízení bylo v době vydání zprávy komise ukončeno. Ze zprávy komise jednoznačně vyplývalo, že ke zjištění o pochybení policie a státních zástupců dospěl nejvyšší státní zástupce, nikoli sama komise. Komise neučinila žádné vlastní posouzení zjištění nejvyššího státního zástupce, nepotvrdila ho ani nekritizovala a neprovedla žádné doplňující posouzení role stěžovatelky při vyšetřování (obdobně *Rywin proti Polsku*, cit. výše, § 217). Za uvedených okolností měl Soud za to, že zprávu nelze chápat tak, že by podle ní stěžovatelka byla osobně odpovědná za nedostatky v práci státního zastupitelství v Kaunasu. Zpráva tudíž nezpochybnila nezávislost a nestrannost soudů.

c) K veřejným výrokům vysoce postavených politiků

Soud uvedl, že veřejná prohlášení prezidentky a dalších politiků, ve kterých požadovali tvrdé potrestání odpovědných osob, byla učiněna nezávisle na kárném řízení. Obvinění ze sexuálního zneužívání dítěte a zjevná neschopnost vést urychlené a řádné vyšetřování měly za následek legitimní zájem veřejnosti na informace o řízení a přijatých opatřeních za účelem nápravy shledaných nedostatků. Žádné prohlášení učiněné před ukončením kárného řízení nejvyšším státním zástupcem kritizující zdlouhavé vyšetřování nezahrnovalo stěžovatelku a její odpovědnost za nastalá pochybení (*Natsvlishvili a Togonidze proti Gruzii*, č. 9043/05, rozsudek ze dne 29. dubna 2014, § 104). Obecné výroky nemohly ovlivnit spravedlivost řízení (*Paulikas proti Litvě*, cit. výše, § 52). Prohlášení učiněná prezidentkou po skončení kárného řízení, která očekávala přísnější potrestání státních zástupců v Kaunasu, odkazovala na ohraničenou skupinu státních zástupců, včetně stěžovatelky, nicméně správné soudy zabývající se stížností stěžovatelky na odvolání z funkce jí neudělily přísnější trest. Soudy nadto její odvolání z funkce odůvodnily specifickými povinnostmi dozorujícího státního zástupce a výčtem konkrétních opatření, která stěžovatelka opomněla přijmout. Za těchto okolností prohlášení nevedla k pochybnostem o nezávislosti a nestrannosti soudů.

d) K mediální kampani

Soud uznává, že v určitých situacích může nepřátelská mediální kampaň nepříznivě ovlivnit spravedlivost soudního řízení. Současně je zpravodajství projevem svobody projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy. Při nepřátelské mediální kampani nejsou rozhodující subjektivní, byť pochopitelné obavy dotčené osoby ohledně neexistence předsudků ze strany soudů. Rozhodující je, zda jsou tyto obavy za daných okolností opodstatněné (*mutatis mutandis*, *Paulikas proti Litvě*, cit. výše, § 57). V projednávané věci byl mediální zájem vyvolán údajným sexuálním zneužíváním dítěte a následným kárným řízením proti státním zástupcům. Nelze tvrdit, že by způsob, jakým se o stěžovatelce vyjadřovala média, předjímal její odpovědnost za konkrétní činy (tamtéž, § 61). Nadto o případu rozhodovali profesionální soudci, u nichž bylo na rozdíl od soudní poroty vzhledem k jejich odbornému vzdělání a zkušenostem méně pravděpodobné, že se nechají ovlivnit mediální kampaní (tamtéž, § 62). Rozsudky byly navíc pečlivě odůvodněné. Neexistovaly tak přesvědčivé důkazy, že by příslušní soudci byli jakkoli ovlivněni mediálními výroky.

e) K odůvodnění rozhodnutí správních soudů

Dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy mají soudy povinnost odůvodnit svá rozhodnutí, což nelze nicméně chápat tak, že mají podrobně odpovědět na každý předložený argument. V projednávané věci pozornosti Soudu neuniklo, že se soudy výslovně nevypořádaly s poněkud obecně formulovanou námitkou stěžovatelky ohledně narušení spravedlivosti řízení z důvodu výroků politiků a mediálního zpravodajství (*a contrario*, *Arrigo a Vella proti Maltě*, č. 6569/04, rozhodnutí ze dne 10. května 2005). Soudy nicméně reagovaly na hlavní námitku, že stěžovatelka jednala podle zákona a že uložená sankce byla nepřiměřená, a pečlivě zdůvodnily opodstatněnost uložené sankce. Soud navíc neshledal, že by nezávislost a nestrannost soudů byla ohrožena politickými prohlášeními. Soud tak považoval mlčení soudů za implicitní odmítnutí tvrzení o vlivu politiků a médií (*Yanakiev proti Bulharsku*, č. 40476/98, rozsudek ze dne 10. srpna 2006, § 71). Nic nenasvědčovalo tomu, že řízení jako celek nebylo spravedlivé.

K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tudíž nedošlo.

III. Oddělená stanoviska

Dle nesouhlasného stanoviska soudce Bošnjaka stěžovatelka dostatečně jasně ozřejmila své argumenty ohledně předpojatosti soudů s ohledem na výroky politiků a mediální zpravodajství. Soudy se s nimi přesto nevypořádaly.